

KAHEKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2020

Js 8:11–15 (2Kr 1:18–22; Jh 9:24–38)

11 Sest nõnda rääkis minuga ISSAND, kui Ta käsi haaras mind ja hoiatas mind käimast selle rahva teed, öeldes:

12 «Ärge nimetage vandenõuks kõike, mida see rahvas nimetab vandenõuks, ärge kartke, mida tema kardab, ja ärge tundke hirmu!

13 Pidage pühaks vägede ISSANDAT, Tema olgu teie kartus ja Tema olgu teie hirm!

14 Tema on pühamuks, aga ka komistuskiviks ja pahanduskaljukuks mõlemale Iisraeli kojale, lõksuks ja püüdepaelaks Jeruusalemma elanikele.

15 Paljud neist komistavad, kukuvad ja vigastavad endid, püütakse kinni ja võetakse vangi.»

Sissejuhatus

Prohvet Jesaja tegutses Juuda kuningate Ussija, Jootami, Aahase ja Hiskija päevil (Js 1:1), s.t 8. sajandi teisel poolel (umbkaudu ajavahemikus 740–686) enne Kristuse sündi. Tegemist oli Assüüria impeeriumi tõusuajaga, mille tulemusena aastal 722/721 eKr hävitati Iisraeli kuningriik ning aastal 701 eKr allutati ka Juuda kuningriik Assüüria ülemvõimule. Jesaja näeb selle keskse põhjusena Iisraeli taganemist Jumalast, mille tulemuseks ongi jumaliku karistusena Jumala rahvast tabav häving välisvaenlaste käe läbi. Jumala eesmärgiks ei ole oma rahvast lõplikult hävitada, vaid teda karistuse abil puhastada, uuendada ja taas üles ehitada.

Raamat algab Juuda ja Jeruusalemma languse kirjeldusega – neid võrreldakse koguni Soodoma ja Gomorra: «Kuulge Issanda sõna, Soodoma pealikud, pane tähele meie Jumala õpetust, Gomorra rahvas!» (Js 1:10) Oma pattudega on Jumala rahvas teeninud ära oma Issanda viha, nii et Ta lükkab tagasi koguni nende jumalateenistuse: «Ärge tooge enam tühiseid ande, ohvrisuuts on mulle vastumeelt. Noorkuu ja hingamispäev, koguduse kokkukutsumine – ma ei salli nurjatust ja pühapidamist ühtaegu. Mu hing vihkab teie noorkuid ja seatud pühi; need on mulle koormaks, ma olen tüdinud neid talumast.» (Js 1:13j)

Samal ajal pakub Jumal oma rahvale järjekindlalt pääsemisvõimalust: «Tulge nüüd ja seletagem isekeskis, ütleb Issand. Kuigi teie patud on helepunased, saavad need lumivalgeks; kuigi need on purpurpunased, saavad need villa sarnaseks. Kui te tahate ja kuulate, siis te saate süüa maa parimat vilja.» (Js 1:18j) – hoiatades, et «kui te tõrgute ja panete vastu, siis sööb teid mõök» (Js 1:20)

Paraku peab Jumal tõdema, et nii Tema rahva hirmud kui lootused on suunatud valesse kohta: nad ei karda mitte Jumala karistust, vaid võõrvõim – ja nad ei looda mitte

jumalikule päästele, vaid teiste suurvõimude abile ja toetusele. Ainus võimalus oleks pöörduda Issanda poole ja käia Tema valguses (vrd Js 2:5), iseendale ja oma jõule või suurriikide sõjalisele võimsusele lootmine ainult suurendab hävingut: «Siis poetakse kaljulõhedesse ja muldkoobastesse Issanda kartuse pärast ja Tema kõrge aupaistuse eest, kui Ta tõuseb maad hirmutama.» (Js 2:19)

Kuna Jeruusalemma rahvas kardab Süüriat ja Iisraeli rohkem kui Teda, annab Jumal oma rahvale teada, et teda tababki see, mida ta kardab – ainult veelgi rängemalt, kui ta on osanud arvata; nende peale, kes on peljanud tasaselt voolavat ojakest, tuleb suure jõe vetevool: «Sellepärast et see rahvas põlgab Siiloahi hiljukesi voolavaid vesi ning pelgab Retsinit ja Remalja poega, vaata, sellepärast lasebki Issand tulla nende peale Frati jõe võimsad ja suured veed – Assuri kuninga ja kogu ta hiilguse –, mis tõuseb välja kõigist lammidest ja voolab üle kõigist kallastest.» (Js 8:6j)

Jumala rahvast ei saa aidata mitte keegi peale Jumala enda, ei ükski suurvõim ega -rahvas ega nende ebajumalad: «Siis painutatakse inimeste ülbus ja alandatakse meeste kõrkus. Jah, sel päeval on Issand üksinda kõrge. Ebajumalad aga kaovad täiesti... Seepärast lakake lootmast inimestele, kellel on ainult hingeõhk ninas, sest neid ei saa ju panna mikski! (Js 2:17–18.22) Kahjuks ei õpi inimesed enamasti ei heast ega kurjast ja seeläbi suurendatakse veelgi ülekohut, mida tehakse tänamatusega Jumala suhtes: «Ja kui teile öeldakse: Küsitlege surnute vaime ja ennustajaid, kes sosistavad ja pomisevad, siis vastake: Kas rahvas ei peaks küsitama oma Jumalat?» (Js 8:19)

Jesaja raamatu 8. peatüki keskmes on ühelt poolt julgustus mitte karta inimesi, sh ümbritsevaid, ähvardavaid võõrvõime, kuna kui Jumal on oma rahvaga, siis läheb kõik inimlik kuri nõu nurja (vrd Js 8:10). Teisalt aga tuletab Issand siin oma rahvale selgelt meelde, et inimeste mitte kartmisega peab kaasnema – või õigemini: kartusest vabanemise möödapääsmatuks eelduseks on – jumalakartus, Tema poole pöördumine, Temast kinni hoidmine ning Temas oma pelgu- ja turvapaiga leidmine. Vastasel juhul saab Tema ise oma rahvale «komistuskiviks ja pahanduskaljuks» (vrd Js 8:15).

Keelelisi märkuseid

Issand – originaalis kasutatakse siin ja ülejäärgmises salmis Jumala nime יהוה .

Kui Ta käsi haaras mind – כַּחֲזֹקַת הַיָּד – õigupoolest «[nagu] vägeva käega».¹

Ja hoiatas mind – וַיְסַרְנִי – sõna יָסַר tähendab «manitsema», «korrale kutsuma», «noomima», «karistama», «[valjult] hoiatama», ka «juhendama».

¹ Tõenäoliselt viitab see ilmutuse erilisele intensiivsusele (ja selgusele).

Teed – תִּדְרֹךְ – sõna תִּדְרֹךְ tuleneb verbist דָּרַךְ – «astuma», «sammuma», «[sisse] tallama».

Ärge nimetage – לֹא־תִמְדַּעְוּ – sõna אָמַר tähendab «ütleva», «teada andma», aga ka «mõtleva» või «[mõeldut] väljendama».

Vandenõuks – sõna קָשַׁר tuleneb verbist קָשַׁר – «[ühite] siduma», «ühite nõusse heitma»², «salanõu pidama» – ja tähendab «vandenõu», «salaliit», «reetmine».³

Ärge kartke – לֹא־תִירָאוּ – sõna יָרָא tähendab nii «kartma» kui ka «austama».

Mida tema kardab – וְאֵת־מִוֹרָאוֹ – sõna מִוֹרָא tuleneb verbist יָרָא – «kartma», «austama» – ja tähendab «hirm», «kartus», «aukartus».

Ja ärge tundke hirmu – וְלֹא־תִעַרְצוּ – sõna עָרַץ tähendab «[hirmust] värisema», «õudust tundma», «[millegi ees] hirmul olema».

Pidage pühaks – תִּקְדִּישׁוּ – sõna קָדַשׁ tähendab «pühitsema», «pühendama», «[pühaks otstarbeks] eraldama», «pühana austama», «pühaks pidama».⁴

Vägede ISSANDAT – אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת – sõna צָבָא tähistab eeskätt sõjaväge ja sõjaväeteenistust, ülekantult ka suurt hulka⁵, aga vahel ka taevaseid ebajumalaid⁶. «JHWH Sebaot» on üks Jumala nimedest, mis esineb Vanas Testamendis 235 korral.

Tema olgu teie kartus – וְהוּא מִוֹרָאֲכֶם – vt ülal sõna מִוֹרָא kohta öeldut.

Ja Tema olgu teie hirm – וְהוּא מִעַרְצָכֶם – vt ülal sõna עָרַץ kohta öeldut.

Pühamuks – לְמִקְדָּשׁ – sõna מִקְדָּשׁ tuleneb verbist קָדַשׁ (vt ülalt) ja tähendab «püha paik», «pühamu», ka «pühitsetud [ese]».⁷

² 1739. aasta Piiblis ongi tõlgitud: «Teie ei pea ütleva: Heitkem ühte nousse...»

³ Arvatavast on siin viide Js 7:5j kirjeldatud Süüria ja Iisraeli kurjale nõule, mida nad sepitsesid Jeruusalemma vastu: «Läki üles Juuda vastu, tükeldagem see ja vallutagem endile ning tõstkem seal Taabali poeg kuningaks!» – vrd ka Js 8:9j. Aga võib ka olla, et siin ei viidatagi konkreetsele salanõule või -liidule, vaid hoiatatakse pigem kaasa minemast ükskõik milliste «vandenõuteooriatega», mis võivad rahva hõlpsasti paanikasse ajada.

⁴ 1739. aasta Piiblis on 13. salmi algus tõlgitud väga täpselt heebreakeelset originaali järgides: «Agga wäggede Jehowat, tedda pühhitsege...»

⁵ Vrd nt 1Ms 2:1: Nõnda on taevast ja maa ning kõik nende väed valmis saanud.

⁶ Vrd nt 2Kn 17:16; Jr 19:13; Sf 1:5.

⁷ Võimalik, et seda mõistet saab teatud mõõndustega kasutada ka pelgupaiga tähenduses, sarnaselt ingliskeelse mõistega *sanctuary city* – vrd nt Hs 11:16 (mitte samastada sõnaga עִיר מְקֻלָּט – «pelgulinn»).

Aga ka komistuskiviks – וּלְאַבֵּן נִגַּף – sõna נִגַּף tuleneb verbist נִגַּף – «lööma», «komistama»⁸ – ning tähendab «löök», «hoop», «nuhtlus», ka «komistamine».⁹

Ja pahanduskaljaks – וּלְצוּר מְכֻשׁוּל – sõna צוּר – «kalju», «suur kivi», «kivimürakas» – tuleneb verbist צוּר – «kindlustama» –, mille üheks tähenduseks on ka «vaenulikkust üles näitama». Sõna מְכֻשׁוּל tuleneb verbist כָּשַׁל – «komistama», «komberdama», «tudisema», «vabisema» – ja tähistab seda, mille vastu või komistatakse, seda nii otseses kui ülekantud tähenduses (s.t pahandusena).¹⁰

Kojale – בְּתֵי – sõna בֵּית tähendab nii «maja» või «koda» kui ka «majapidamine» ja «kodakondsed».

Lõksuks – לִפְח – sõna פָּח tähendab «püünis», «linnupael», «lõks».

Ja püüdepaelaks – וּלְמוֹקֵשׁ – sõna מוֹקֵשׁ tähendab «püünis», ka «peibutis».¹¹

[Ja] paljud neist komistavad – בָּם רַבִּים וְכָשְׁלוּ – sõna כָּשַׁל tähendab «komistama», «komberdama», «tudisema», «vabisema».

[Ja] kukuvad – וְנִפְּלוּ – sõna נָפַל tähendab «langema» (ka tapetuna), «kukkuma», «maha heitma», «maha viskuma».

Ja vigastavad endid – וְנִשְׁבְּרוּ – sõna שָׁבַר tähendab «murdma», «tükkideks murdma», «rebestama», «[kildudeks] purustama».¹²

[Ja] püütakse kinni – וְנוֹקְשׁוּ – sõna יָקַשׁ tähendab «võrku püüdma», «ahvatlema», «võrgutama».¹³

Ja võetakse vangi – וְנִלְכְּדוּ – sõna לָכַד tähendab «kinni püüdma», «vangistama».

⁸ Ilmselt on siin seoseks jala/varba ära löömine.

⁹ Tegemist ei ole mingi juhuslikult tee peal vedeleva kiviga, vaid [Jumala poolt] nuhtluseks mõeldud ja spetsiaalselt teele asetatud, just selleks otstarbeks määratud komistuskiviga. 1739. aasta Piiblis: «takkistamise kiwwiks».

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «ja koñistamise kaljuks».

¹¹ 1739. aasta Piiblis: «wörkutamise-paelaks».

¹² Kuna see sõna on siin passiivses kõneviisis, oleks õigem tõlkida «nad murtakse» või «neid haavatakse/vigastatakse» (või «nad saavad viga»).

¹³ 1739. aasta Piiblis: «ja sawad wörgusse kinni».

Sisuline analüüs

Jesaja raamatu 8. peatükk algab Jumala korraldusega prohvetile, et ta paneks oma peatselt sündivale pojale nimeks «Maher-Saalal, Haas-Bas» – tõlkes «põgene, saak, röövija läheneb» (Js 8:1–3). Tegemist oli ettekuulutusega kaht Israeli vastu kurja nõu sepitsenud naabrit tabava saatuse kohta: «Enne kui poiss oskab hüüda isa ja ema, viiakse Damaskuse varandus ja Samaaria saak Assuri kuninga ette.» (Js 8:4)

Juudal pole põhjust selle üle rõõmustada, kuna see omakorda kuulutab ette tema enda tulevikku: Assur tungib nagu võimas jõgi «Juudasse, tulvab ja ujutab üle» (Js 8:8). Inimeste nõu läheb alati tühja, kui Jumal ei ole nendega (vrd Js 8:10) – ja tulemuseks on täielik, troostitu häving: «Seal nad siis uitavad, vaevatud ja näljased. Aga nälga tundes nad vihastavad ja neavad oma kuningat ja Jumalat. Ja kui nad tõstavad pilgu üles või vaatavad maha, siis – näe, on kitsikus ja pimedus, ahistuse süngus. Ollakse tõugatud pilkasesse pimedusse.» (Js 8:21j)

Jumal annab prohvet Jesajale erilise selguse ja intensiivsusega¹⁴ teada, kui oluline on mitte minna kaasa ükskõik millise inimliku salanõuga ega ka hirmuga võimaliku salanõu ees, vaid panna kogu oma lootus üksnes Issandale, kes on Vägede Issand (s.t kõik taevased, maised ja maa-alused võimud peavad kuuletuma Temale) ning kes ja kellesse suhtumine määrab ka kõikide tulevikusaatuse (vrd Js 8:13 ja Js 8:18j).

Issand on see, kelle ees tuleb aukartust tunda, keda tuleb pühaks pidada – ja see tähendab ka, kes peab olema tõeliselt oluline ja kellega inimest või rahvast siduv suhe peab olema see, mis tema ellusuhtumist ja eluviisi viimselt määrab.

Kui Jumal on oma rahva jaoks tõeliselt püha, siis on Ta ka oma rahva pühamu – seda ka pelgu- ja turvapaiga mõttes. Kui aga mitte, siis saab just sellest, et tegemist on erilise, Jumala enda poolt välja valitud ja üles kasvatatud rahvaga (vrd Js 1:2j), sellele rahvale (muide, Jumal ei jäta siin rõhutamata, et tervele Israeli rahvale – «mõlemale Israeli kojale») «komistuskiviks ja pahanduskaljuks», «lõksuks ja püüdepaelaks» (Js 8:14).

Nende sõnade mõte on selge: Iisrael ei õpi ja saab seetõttu kätte, mis ta on ära teeninud – vrd Js 1:4: «Häda patusele rahvale, süüga koormatud rahvale, kurjategijate soole, kõlvatuile lastele! Nad on jätnud maha Issanda, nad on põlanud Israeli Püha, nad on pööranud talle selja.» Kuigi prohveti ülesandeks on kutsuda taganenud rahvast pöörduma, et ta ei peaks talle terendavat üliränka karistust kandma, tuleb tõdeda, et nii Jesaja kui teiste prohvetite kuulutatud kohus saavad pea alati tõeks ning Issand «peidab oma palge Jaakobi soo eest» (Js 8:17), ja «siis – näe, on kitsikus ja pimedus, ahistuse süngus (Js 8:21).

---

¹⁴ «Sest nõnda rääkis minuga Issand vägeva käega...» (Js 8:11 – vt ülalt keelelist märkust)

Siiski ei ole mitte see Jumala viimane sõna, vaid karistusekuulutusele järgneb ikka uue alguse töötus: «Aga ei jää pimedusse maa, kus on ahastus. Otsekui Jumal endisel ajal põlgas Sebulonimaad ja Naftalimaad, nõnda austab Ta tulevikus mereäärset teed, Jordani-tagust maad, paganate Galilead.» (Js 8:23) Me teame, et see töötus on lõplikult täitunud meie Õnnistegijas Jeesuses Kristuses, kelle kuulutus algas üsna samamoodi nagu prohvet Jesaja oma: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!» (Mt 4:14–17)

Jutluseks

Nelipühale järgneva 20. pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Usk ja uskmatuse». Muuhulgas öeldakse pühapäeva sissejuhatuses: «Jeesuse eluajal kahtlesid paljud Tema või panid teda pahaks, eitades Tema jumalikkust ja pidasid Teda rahva ülesässitajaks. Usk ja uskmatuse võitlevad teineteisega ka iga kristlase südames.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava teise lugemisaasta Evangeeliumiks (Jh 9:24–38) on lõik pimedana sündinu tervendamise loost, kus nägijaks saanu peab seisma vastakuti variseridega, kes süüdistavad teda Jeesuse kui patuse ja jumalateotaja jüngriks olemises ning kellele ta vastab siiralt ja lausa lihtsameelselt: «Kas Ta on patune või ei, seda mina ei tea. Tean ainult ühte: ma olin pime, praegu aga näen.» Lugu lõpeb endise pimedate kogudusest väljaheitmisega ning sellega, et ta tunnistab usku Jeesusesse kui Issandasse ja Inimese Pojasse (s.t. töötatud ja oodatud Messiasse).

Teise lugemisaasta Epistel (2Kr 1:18–22) kõneleb Kristusest kui Jumala «jah»-sõnast meile ja samal ajal ka meie «aamenist» Jumalale, innustades meid Tema eeskujul ustavusele ja usaldusväärsele. See algselt pigem praktilist asjaajamist kajastanud tekstilõik julgustab meid lootma Jumala armule, teades, et Tema, kes «päästis meid... määratu suurest surmast... päästab edaspidigi» (vrd 2Kr 1:10).

Niisiis võiksime Vana Testamendi lugemist silmas pidades kõnelda usu ja uskmatuse kõrval ka ustavusest ja ustavusetusest, kusjuures nii Jumala kui meie seisukohalt. Jumal on alati ja muutumatult ustav, Jumal on alati üks ja seesama, ka Tema arm ja halastus on muutumatud ja kõikumatud. Sellegipoolest tuleb arvestada tõsiasjaga (ja väga tõsise asjaga), et ühtedele on Jumal – ja eriti Tema arm – kaitseks ja õnnistuseks, pühamuks ja pelgupaigaks, teistele aga komistuskiviks ja pahanduskaljuks, lausa lõksuks ja püüdepaelast. Ning kuna Jumal on oma ustavuses muutumatu, toimub vahetegemine meie ustavuse või ustavusetuse (usu või uskmatuse) alusel.

Jumal näitab prohvet Jesaja kaudu väga selgelt, et mingit neutraalset territooriumi ei ole: me kas oleme Jumalaga ja käime Tema valguses (vrd Js 8:10.23; 9:1) või Ta peidab oma palge meie eest ja siis jääb järgi üksnes pilkane pimedus (vrd Js 8:17.22). Just seesama vastanditepaar tuleb esile ka Evangeeliumis: pimedana sündinu saab nägijaks

mitte ainult füüsilise tervenemise läbi, vaid veelgi enam Jeesusesse uskuma hakates – ning need, kes oleksid justkui kogu aeg nägijad olnud, osutuvad nende uskmatusse tõttu pimedaiaks või õigemini saavad [vaimselt] pimedate karistuse (vrd Jh 9:39–41).

Epistel kroonib seda neutraalse territooriumita valiku tegemise kohustust tõdemusega, et «kui...Jumal on ustav, siis meie sõna...ei [saa olla] ühtaegu «jah» ja «ei» (vrd 2Kr 1:18).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Meie elus on pidevalt mitmesuguseid valiku tegemise ja ka katsumuste hetki. Üsna sageli juhtub, et isegi usklikud inimesed lähtuvad taolistes olukordades esmalt inimlikest kaalutlustest, mille puhul pole ohuks mitte ainult see, et need tihtipeale ei ole pädevad või vähemalt piisavad probleemide lahendamiseks, vaid veelgi enam see, et need võivad väga kergesti minna vastuollu jumaliku tahte ja õigusega.
2. Inimestele tundub mõistlik püüda elada võimalikult nii, et «handid söönud, lambad terved». Paraku ei ole see – vähemalt moraalsete valikute puhul – enamasti võimalik. Nii Jeesus ise kui apostel Paulus rõhutavad, et «ei» peab olema «ei» ja «jah» peab olema «jah» (vrd Mt 5:37 ja 2Kr 1:18jj) – eriti kui tegemist on kas «ei» või «jah»-iga Jumalale. Sellest, milline on meie vastus Jumalale (mitte ainult sõnades, vaid eeskätt selles, kas meie eluviis vastab Tema sõnale või mitte), sõltub nii meie käekäik siin maailmas kui veelgi enam meie igavene saatus – see, kas Jumal on meile pääste- või pahanduskaljuks.
3. Jumal on alati muutumatu, Tema «ei» on alati «ei» ja Tema «jah» meile, Tema rahvale, on alati «jah». See on kindel ja kõikumatu Kristuses, kes on meid – ennast meie eest andes – päästnud surmast ja hukatusest (vrd 2Kr 1:10), kes on meid Püha Vaimuga võitnud ja pitseerinud (vrd 2Kr 1:21j) ning kes tahab meile kinkida igavese elu taevases rõõmus (vrd 2Kr 1:24). Tema on ustav – ja Tema arm on ka meie päästva usu ja ustavuse allikas.